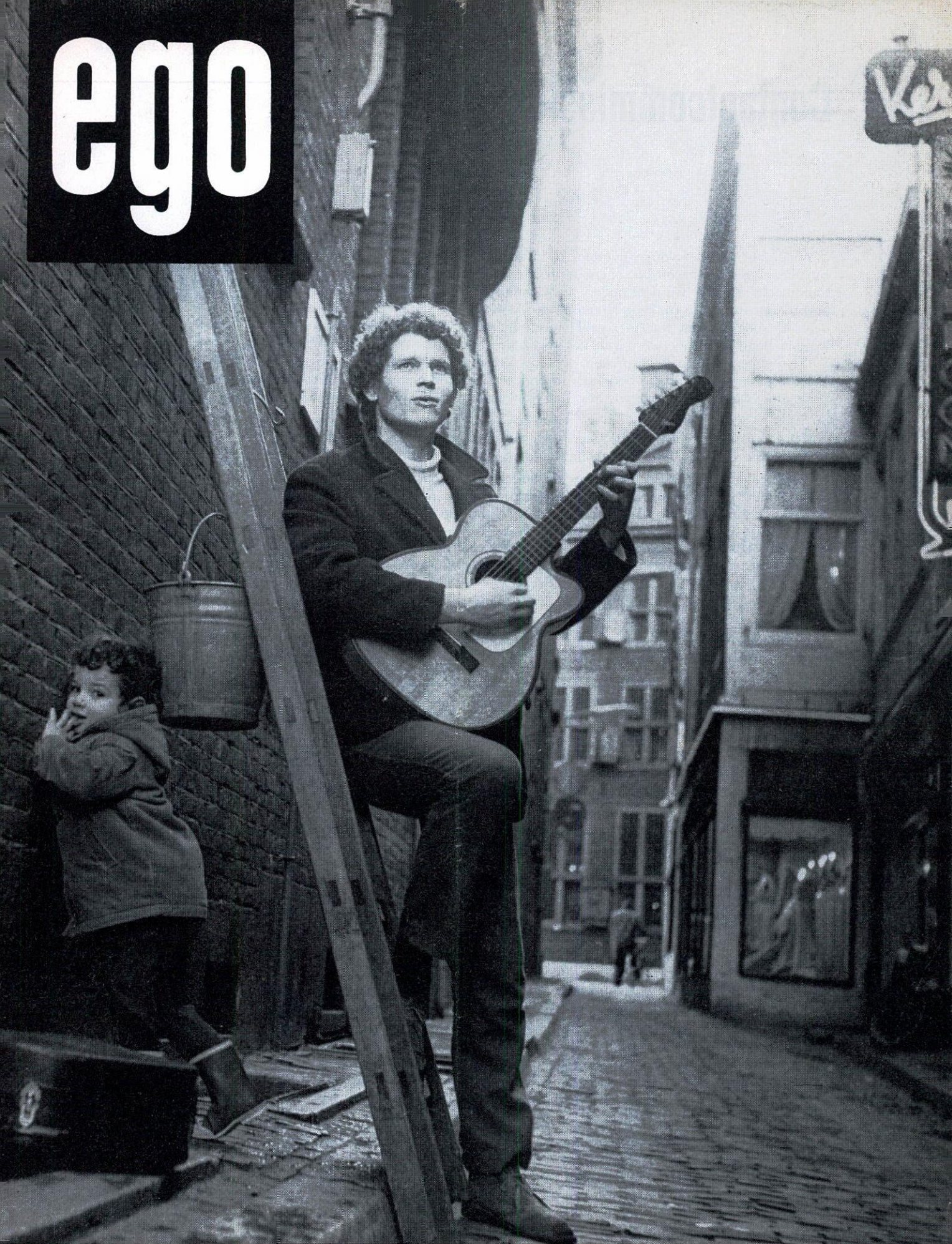

ego

DEZE MAAND

Peter Morée: Bullitt. Pagina 6 en 7

Dick Zaal: Interview met Ans Wortel. Pagina 8

Karel Hubert: De auto en de eigenaar. Pagina 10 en 11

Contactcommissies (2)

Wij hebben in het vorige nummer op deze bladzijde geschreven over de contactcommissies die op het ogenblik in alle onderdelen van de Koninklijke Landmacht zijn of worden opgericht. Commissies die het contact zullen bevorderen tussen de commandanten en de dienstplichtige militairen van een bepaald onderdeel en waarin vooral omstandigheden die plaatselijk kunnen worden beïnvloed onderwerp van gesprek zullen vormen.

Wij hebben toen ook gesproken over de Vereniging van Dienstplichtige Militairen omdat wij uit de berichten meenden te moeten opmaken dat deze vereniging weinig of niet in de regeling van de betrokken commissies was gekend.

Het is misschien goed om nog eens de twee zinnen te publiceren uit ons artikelje die op de VVDM betrekking hadden:

'Veel reëler is de kritiek dat — als de berichten daarover juist zijn — de VVDM buiten deze opzet is gelaten. Als dat juist is, dan is het betreurenswaardig, het feit dat nog slechts een vijfde deel van de dienstplichtige militairen bij de VVDM is aangesloten is daarvoor geen excuus want waar zou men beter kunnen beginnen dan met dit vijfde deel? Dat immers zijn mensen die blijk hebben gegeven prijs te stellen op overleg en inspraak'

en enkele regels verder:

'Indien de nieuwe regeling zou bevorderen dat juist de mensen van de VVDM zouden worden uitgeschakeld dan kan men inderdaad spreken van een averechts effect. Het is jammer dat de militaire autoriteiten dat gevaar blijkbaar te weinig hebben onderkend.'

Sindsdien is ons gebleken dat de kritiek die wij in bovenstaande zinnen — overigens voorzichtig geformuleerd — hebben geuit, niet juist is. De voorzitter van de Personeelsraad op het Departement van Defensie heeft mij nadrukkelijk verzekerd dat:

- Het bestuur van de VVDM volledig is gekend in de regeling voor de contactcommissies en dat dit bestuur met deze regeling is accoord gegaan.
- Dat in het regelmatig contact dat bestaat tussen de voorzitter van de Personeelsraad en het bestuur van de VVDM dit bestuur ook in de toekomst de volle gelegenheid zal hebben eventuele kritiek op de gang van zaken bij de contactcommissies naar voren te brengen.
- Dat men er niet toe is overgegaan om in de regeling de bepaling op te nemen dat van iedere contactcommissie één of meer leden van het plaatselijk bestuur van de VVDM moeten deel uitmaken berust op de volgende overwegingen:
 - Met het bestuur van de VVDM is reeds volledig overleg omtrent die punten voor welker behartiging de VVDM is opgericht. De contactcommissies zullen vooral de plaatselijke belangen bespreken.
 - Het zou onjuist zijn om van hoger hand de dienstplichtige militairen al bij voorbaat voor te schrijven wie zij in de contactcommissies moeten kiezen. Willen zij bestuursleden van de VVDM kiezen dan geeft de regeling hen daar toe de volledige vrijheid.

Dat is het dan! Wij stelden het op prijs deze informatie zo duidelijk mogelijk geformuleerd aan onze lezers te doen toekomen. We hopen dat we daarin zijn geslaagd. In verschillende besprekingen is ons gebleken dat het toch nuttig kan zijn op de positie van de VVDM nog nader in te gaan. Dat zal dan in een volgend nummer gebeuren. Ook in dit nummer vindt men trouwens nog een tweetal artikelen over de contactcommissies.

RED.

ego

*Maandblad van de humanistische
geestelijke verzorging voor militairen*

No. 4, april 1969,
8ste jaargang

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:
Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstraat 84,
Driebergen
telefoon 03438 — 2878

Vaste medewerkers:

Nico Haasbroek

Wim Jesse

Peter J. Morée

Bob van Opzeeland

Bert Vuijsje

Tom Weerheijm

Dick Zaal

Abonnementsprijs f 6,— per jaar, te
storten op postgirorekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische
Geestelijke Verzorging te Driebergen

Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling.

Bij de voorplaat:

*Leo Unger is zanger-gitarist. Hij
zingt songs van o.a. Bob Dylan.
Daarbij ook schrijft hij zelf teksten.
Zijn plaat 'Its no use' werd een hit.
Tom Weerheijm ontmoette hem.*

Het rijke oeuvre van Duke

Edward Kennedy 'Duke' Ellington, die de 29ste van deze maand 70 jaar wordt, neemt in de jazzwereld een unieke plaats in. Zijn vele kwaliteiten zijn bekend: auteur van tientallen songs die tot het ijzeren repertoire van de lichte muziek zijn gaan behoren ('Sophisticated lady', 'Solitude', 'Caravan', 'I let a song go out of my heart', 'Satin doll' etc.); podium-persoonlijkheid met een ongeëvenaard talent voor tongue-in-cheek-vleierij van zijn publiek; componist van een hele serie ambitieuze, lange orkestwerken, waarmee hij begon jaren vóór dat in de jazz gebruikelijk was; pianist met een strikt persoonlijke manier van spelen, die met het klimmen der jaren zelfs steeds avontuurlijker is geworden.

Maar dat alles is vanuit jazz-oogpunt eigenlijk van ondergeschikt belang vergeleken met de moeilijk te omschrijven functie die Ellington sinds meer dan veertig jaar vervult in zijn orkest, dat in die tijd is gegroeid van zes tot zo'n zestig man. Componist, arrangeur, dirigent, leermeester, coördinator, vaderfiguur, psycholoog, het zijn slechts een paar facetten van het geheel van Duke's activiteiten, dat een onvergelijklijk rijk en veelzijdig muzikaal oeuvre heeft geproduceerd.

Ellington heeft zich als geen ander gerealiseerd, dat een jazz-orkest in de eerste plaats een verzameling individuen is — ieder met zijn eigen hebbeligheden en capaciteiten — en dat een schematische benadering als was het een soepel draaiende maar onpersoonlijke machine een groot reservoir aan talent en muzikale mogelijkheden ongebruikt laat.

Vandaar dat hij bij zijn composities altijd is uitgegaan van het muzikantenmateriaal dat hem op dat moment ter beschikking stond, en niet van een abstracte opvatting van hoe een sax-groep of een koper-sectie zou moeten klinken. Vandaar dat hij steeds een dankbaar gebruik heeft gemaakt van de suggesties en ideeën van zijn orkestleden, zonder daarbij de door hemzelf uitgestippelde grote lijn uit het oog te verliezen.

Wie zich via één plaat een indruk van Ellingtons oeuvre wil vormen — met het accent op zijn romantische stemmingsmuziek — kan het beste de goedkope LP 'Duke Ellington's Greatest Hits' (CBS 52529) aanschaffen. Hierop zijn de meeste bekende Ellington-songs te horen in merendeels uitstekende vertolkingen uit de periode 1928-1949. (Deze plaat niet te verwarren met een duurdere, maar veel minder interessante CBS-LP onder dezelfde titel).

Een andere goedkope Ellington-plaat, 'Cotton Club Days, volume 3' (Ace of Hearts AH166) geeft een representatief beeld van de eerste periode waarin het orkest muziek met een duidelijk Ellington-stempel speelde (1926-'31). Vooral de in 1932 overleden trompettist

Bubber Miley (naast Duke een van de belangrijkste Ellingtonians van het eerste uur) en alt- en sopraansaxofonist Johnny Hodges (hier vertegenwoordigd met zijn eerste opnamen bij Ellington) leveren op deze plaat glanzend werk.

Opnamen uit de jaren 1931-1934 — de periode waarin de band zich een internationale reputatie begon te verwerven — zijn te vinden op de LP 'Day-break Express' (RCA LPM 506). Naast compromis-loze orkeststukken van voortreffelijk gehalte (o.a. het titelstuk, een

van Ellingtons befaamde 'trein'-composities) bevat deze plaat ook commerciële hitwerk, dat laat horen hoe Ellington zich nooit te min heeft gevoeld om het bestaan van zijn orkest via handige concessies aan het grote publiek een veiliger basis te geven.

Vanaf 1940 maakte de Ellington-band een zeldzame topperiode van twee jaar door. Met musici als Cootie Williams en Rex Stewart (trompet), Tricky Sam Nanton (trombone) en de saxofonisten Johnny Hodges, Ben Webster en Harry Carney beschikte Duke over rijk materiaal dan ooit tevoren, wat zijn compositorische elan sterk stimuleerde. Bovendien smeedde de jeugdige bassist Jimmy Blanton (in 1942 op zijn 21ste overleden) de ritmesectie van het orkest in die tijd tot een ongeëvenaard homogeen en tegelijk uitermate vooruitstrevend geheel. De LP 'Duke Ellington and his orchestra 1940-'42' (Vik KVP 184) bevat zestien stukken uit die glansperiode, waarvan twaalf met Blanton. Voor f 12,50 is deze sublieme plaat een koopje dat geen enkele jazzliefhebber zich mag laten ontgaan.

Zomer 1946 waren de hierboven genoemde sterren op Nanton, Hodges en Carney na bij Ellington verdwenen, en die veranderingen kwamen het orkest niet ten goede. De LP 'Pretty Woman' (RCA LPM-553) met zestien stukken uit 1945-'46 haalt dan ook lang niet het niveau van de vorige plaat, maar ondanks de wat verminderde inspiratie wordt er nog altijd big band-muziek gemaakt van een niveau dat andere orkesten zelden hebben kunnen evenaren. Een speciale attractie vormen twee curieuze piano-duetten van Ellington en zijn muzikale alter ego sinds 1939, Billy Strayhorn.

Strayhorn werd oorspronkelijk als tweede arrangeur door Ellington in dienst genomen, maar na verloop van tijd bereikte hij een zo innige samenwerking met Duke, dat vaak nauwelijks meer valt na te gaan hoe groot het aandeel van beiden in bepaalde stukken is geweest. Na bijna dertig jaar onafgebroken met het orkest geassocieerd te zijn geweest, overleed Strayhorn op 31 mei 1967, 51 jaar oud.

Dat najaar maakte Ellington de LP '... and his mother called him Bill' (RCA LSP-3906), waarop uitsluitend Strayhorn-composities worden vertolkt. Hoewel het orkest langzamerhand grotendeels uit vijftiger en zestigers is komen te bestaan, wordt hier toch met een concentratie en een inzet gespeeld waar weinig andere bands aan kunnen tippen. Naast oude getrouwen als Hodges en Carney maken vooral ook Cootie Williams (na meer dan 20 jaar terug bij Duke) en gastsolist Clark Terry deze hommage aan 'Sweet Pea' Strayhorn tot de beste Ellington-LP van de jaren zestig.

BERT VUIJSJE

JAZZ

Officiële regeling van de contactcommissies

De bedoeling van de contactcommissies is dat op een meer informele basis een beter contact tussen de militaire meerdere(n) en ondergeschikten, vooral dienstplichtigen, ontstaat. Door een beter wederzijds begrip zal een ieder meer betrokken worden in het gebeuren. De bedoeling is dat in elke compagnie 3 à 5 dienstplichtigen, lager dan kornet, en minstens 2 soldaten in het contact-orgaan komen te zitten.

Van de compagnies-commissies zijn weer twee man vertegenwoordigd in de bataljonscommissie. Evenzo bestaat de kazerne-commissie weer uit twee leden van elke bataljons-contactcommissie.

Minstens éénmaal per maand dienen de commissies bijeen te komen. Liefst dient een agenda vooraf te worden ingediend. In principe kan alles besproken worden, het is natuurlijk mogelijk dat de betreffende commandant niet ten volle bevoegd is over sommige onderwerpen te spreken.

Vooraf de plaatselijke dienstomstandigheden en het leefklimaat bij het onderdeel worden verwacht onderwerpen van gesprek te zijn. Zo mogelijk zal het besprokene op de publicatieborden opgehangen worden.

Wie de vertegenwoordigers van het onderdeel in de contactcommissies worden, is geheel door de belanghebbenden zelf te bepalen.

Over de contactcommissies

In maart zal getracht worden bij de Koninklijke Landmacht contactcommissies in te stellen. Per compagnie, bataljon en kazerne dienen er vertegenwoordigers van de dienstplichtigen (behalve kornetten/vaandrigen) te komen ter verbetering van het contact.

Wat betekent dit?

De bedoeling is dat door een beter contact, zaken van wederzijds belang beter gedaan zullen worden. Ten eerste zullen we de mogelijkheid hebben te wijzen op wat wij werkelijk belangrijk vinden. Dat knelpunten direct veranderd zullen worden, is in de meeste gevallen niet te verwachten. Een goede communicatie is een voorwaarde voor een goede, aangepaste, toestand, waarin ieder zich redelijk wel voelt en tot de hoogste prestaties zal komen.

Communicatie. Een mooi voorbeeld betreft een kazerne, waar 3000 man gelegerd zijn. Slechts één telefoon staat ter beschikking van de soldaten. Veel gekanker is er gedurende alle jaren dat die telefoon er staat. De kazernecommandant bleek helemaal niet op de hoogte van de zeer vervelende toestand, nog nooit had kennelijk iemand de moeite genomen eens met hem hierover contact op te nemen.

Openheid. Door een beter contact zullen voor ons onbegrijpelijke zaken ver-

duidelijk kunnen worden. Waarom moet al dat eten weggegooid worden? Een volledig begrijpelijke vraag, als toegevoegd is hoe dit probleem in elkaar zit, kan men eens gaan pogen een beter systeem hiervoor te maken. We zullen alles beter doorzien, het komt meer open te liggen.

Democratie. Voor de militaire meerdere betekent dit dat hij voortaan meer rekening zal moeten houden met zijn ondergeschikten. Hij zal moeten kunnen toelichten, hij heeft hiermee een taak erbij gekregen.

Inspraak. Het belangrijkste is, vind ik, dat wanneer men vindt dat er iets gedaan moet worden, de mogelijkheid om er iets aan te doen groter is geworden.

En de VVDM?

De Vereniging Van Dienstplichtige Militairen, die reeds 2½ jaar bestaat, heeft een dergelijke organisatie. Alleen boven de kazerne-commissie heeft de VVDM vertegenwoordigers, die de belangen behartigen op verschillende kazernes b.v. waar geen VVDM is of waar moeilijkheden zijn, op 'Defensie' of buiten het leger.

In wezen lopen de contactcommissies en de VVDM parallel. Alleen de VVDM is een onafhankelijke organisatie en staat los van het leger. Bij de dienstplichtigen heeft men met collega's te maken, een informeel en goed contact is dus altijd mogelijk.

Wat kunnen we ervan verwachten?

Aan de hand van de geschiedenis van de VVDM kunnen we misschien zien of het wat wordt, deze nieuwe commissies. Al gauw blijkt dan dat de werking en daarmee het nut van deze commissies sterk afhangt van de personen, die eraan deelnemen. Dat zien we aan een brigade in 1964, waar brig. gen. W. van Rijn destijds soortgelijke commissies instelde. Toen deze generaal verdween, werden de contacten tussen de groepen ook minder, totdat de generaal ergens anders weer opdook.

Reeds langere tijd bestaan soortgelijke commissies n.l. de voedings of eetzaalcommissies en de kantinecommissies. Uit eigen waarneming weet ieder wel wat de betekenis hiervan is.

Wat is het belangrijkste?

Mijns insziens, zoals gezegd, bestaat nu meer dan voorheen de mogelijkheid 'er iets aan te doen'. Ieder vindt wel iets in de dienst dat moet veranderen, welnu overtuig eerst uw collega's, daarna de voorzitter van de commissie en het balletje begint nu werkelijk te rollen. De dienstplichtige is een mogelijkheid gegeven, daar dient inhoud aan gegeven te worden.

R. W. KAKEBEEKE

Inspraak van de dienstplichtige

In de afgelopen twee jaar was ik regelmatig in de gelegenheid om tijdens vormingsbijeenkomsten van in opleiding zijnde militairen gesprekken te beluisteren over het onderwerp: Het WAAROM en het HOE van de zogenaamde DEMOCRATISERING van de Krijgsmacht.

Opvallend — maar ook zeer begrijpelijk, dacht ik — was daarbij, dat in de conclusies en samenvattingen vrijwel steeds als meningen naar voren kwamen:

- de lagere militair moet meer inspraak hebben in de regeling van de gewone dagelijkse dingen;
- er zou iets moeten zijn als in het burger-bedrijfsleven de ondernemingsraden;
- er kan eenvoudig geen sprake van democratie zijn als het werkelijk gaat om het gevecht of gevechtsoefeningen;
- zo langzamerhand wordt het duidelijk dat er eigenlijk al heel wat democratiseringsmaatregelen zijn gekomen;
- de zogenaamde 'democratisering' heeft vooral ten doel om het leef- en werkklimaat te verbeteren.

Instelling van de contactcommissies

En wat gebeurt er nu in de Koninklijke Landmacht op het moment dat dit nummer van 'Ego' uitkomt? Overal is men druk bezig om gevolg te geven aan de opdracht van de minister om tot invoering van CONTACTCOMMISSIES over te gaan. Waarmee dan de toezegging wordt ingelost van de per 1 januari 1969 in functie getreden Chef van de Generale Staf, luitenant-generaal Van Rijn, welke toezegging hij deed tijdens de persconferentie van 15 januari; waarbij bleek, dat dit onderwerp in het brandpunt van de belangstelling stond.

Hoe?

Een nieuwe periode in het kader van de maatschappelijke evolutie is aangebroken. Door de dienstplichtige militairen worden voortaan, op een door hen zelf te bepalen wijze, uit hun eigen midden vertegenwoordigers gekozen, die als contactcommissie minstens één maal per maand, onder voorzitterschap van de commandant, aan de hand van een door hen zelf opgestelde agenda, een informele open gedachtenwisseling zullen hebben over onderwerpen die betrekking hebben op de plaatselijke dienstomstandigheden en het leefklimaat bij het onderdeel.

Elke compagnie of batterij en elk eskadron kent voortaan zo een contactcommissie, die bestaat uit 3 tot 5 dienstplichtige militairen beneden de rang van vaandrig-kornet, waarvan er 2 tot 3 ongegradueerd dienen te zijn. De rangloze dienstplichtige militair is er dus sterk in vertegenwoordigd. Uit deze compagnies-contactcommissies worden dan weer bataljonscommissies geformeerd (2 vertegenwoordigers van elk CCC) en per

Op bijgaande bladzijden vindt men een tweetal beschouwingen over de contact-commissies, één van de hand van de dienstplichtige militair R. W. Kakebeeke, voorzitter van de Vereniging van Dienstplichtige Militairen, en één van Majoor G. D. de Boer, Officier Leraar Militaire Pedagogiek aan het Studiecentrum voor Militair Leiderschap. Wie de beschouwingen leest zal bemerken dat beide heren zich positief opstellen tegen genoemde commissies.

Wij zijn daar blij om want wij hopen, zoals we in een vorig nummer reeds schreven, dat deze commissies een succes zullen worden. Toch is met deze artikelen de klemmende vraag nog niet beantwoord of (en hoe) binnen een hiërarchische structuur de opbouw van democratische organen kan plaats vinden. Daar dit vraagstuk ook in ander verband dan dat van de strijdkrachten interessant is, hopen we er binnenkort op terug te komen.

RED.

kazerne of legerplaats zal een contactcommissie fungeren die is samengesteld uit uit 1 à 2 vertegenwoordigers van elke BCC.

Wanneer dat nodig of gewenst wordt geacht, kan aan de contactbesprekingen worden deelgenomen door onderdeelfunctionarissen zoals: de sportofficier, welzijnsofficier of de CSM. En wanneer het gaat om zaken die ook voor hen zelf van belang zijn, dan kunnen bijv. officieren en vaandrags-kornets, alsmede beroepsonderofficiëren en beroepskorporaals in de gelegenheid gesteld worden tijdens de vergadering (of buiten de vergadering om) hun mening naar voren te brengen.

De contactcommissies stellen een kort en duidelijk verslag van de besprekingsresultaten ter beschikking van de commandant, die voor publikatie zal zorgen, wanneer — ook uit de discussie — is gebleken, dat bekendmaking juist wordt geacht.

Als doelstelling wordt door de minister aangegeven:

- het bevorderen van een goede communicatie op informele basis tussen commandant en dienstplichtigen, als eis van modern personeelsbeleid;

- het op de hoogte blijven van de commandant van wat er leeft in de troep, om daarmee rekening te kunnen houden en er zo nodig op te reageren;

- de mogelijkheid voor de commandant om meer begrip te kweken voor bestaande regelingen of voor maatregelen die genomen zijn of zullen worden genomen;

- het naar voren komen van goede suggesties.

De minister voorziet bovendien, dat de dienstplichtige — ervarend dat hij zijn mening naar voren kan brengen over zaken die hem rechtstreeks raken — gestimuleerd zal worden tot medewerking, omdat hij nu weet er bij te horen en mee te tellen en dat zijn mening op prijs wordt gesteld. Het onderling vertrouwen zal daardoor versterkt worden, waardoor de dienstplichtige zich in de militaire organisatie meer thuis zal gaan voelen; hetgeen de verwachting wettigt, dat de legeronderdelen — mede daardoor — beter zullen functioneren.

Uit allerlei artikelen die over de instelling van de contactcommissies zijn verschenen, kan de conclusie worden getrokken, dat er geen sprake is van 'iets heel nieuws'. Toen de huidige bevelhebber in 1964 brigade-commandant was, nam hij reeds het initiatief om een contactorgaan in het leven te roepen. Zijn zienswijze is: 'Ik vind dat dienstplichtige soldaten, die gedwongen worden zestien maanden op te offeren, veel meer recht op inspraak hebben dan studenten of werknemers. In feite kwamen ze er tot nu toe minder aan te pas.' En het was niet alleen de generaal Van Rijn die voorstander was van informeel contact.

Goede commandanten op ieder niveau hebben het in een of andere vorm reeds jaren gekend. Hieraan zal vermoedelijk niet vreemd zijn wat op dit gebied sedert de oprichting in 1960 gepropageerd werd en wordt in de conferenties voor beroeps-officiëren en -onderofficiëren op het Studiecentrum voor Militair Leiderschap te Hilversum.

Een interessant relaas over zo een 'proefballon van een contactcommissie' verscheen in de Amersfoortsche Courant van 30 januari 1969. De Overste Van Oppen, nieuwe commandant van het 41e Pantser Infanterie Bataljon Stoottroepen te Ermelo, ging er in oktober 1968 toe over om op democratische wijze contactcommissies samen te stellen. Dat is een groot succes geworden.

Tegen de verwachtingen van de pessimisten in wordt echt niet alleen gesproken over: meer soldij, minder dienst en zo vroeg mogelijk naar huis. De soldaat begrijpt zeer goed, dat hij met zijn commandant niet moet praten over zaken die in de lands-politiek thuis horen. Hij heeft andere en belangrijkere dingen naar voren te brengen. Soms zó voor de hand liggend en zó simpel, dat de commandant zich afvraagt waarom daaraan eigenlijk door hemzelf nooit eerder is gedacht.

Hoewel de vergelijking niet helemaal opgaat, kan zeer zeker ook gewezen worden op de bij verschillende Kaderscholen en Scholen Reserve Officiëren reeds jaren lang bestaande instellingen van 'leerlingenbestuur' en 'senaat'. De leerlingen hebben hun officiële vertegenwoordigers, die o.a. de belangen van de leerlingen op informele wijze bij de commandant kunnen behartigen.

Pro en contra

Wanneer we de reacties overzien die zijn losgekomen vanaf het moment van bekend worden van het voornemen om contactcommissies in te stellen, dan valt er duidelijk vóór en tégen te onderkennen. Sprak tijdens de persconferentie de generaal Van Rijn zelf niet over een groep oudere officieren, die grote moeite heeft de verdere democratisering en vermaatschappelijking van de krijgsmacht te aanvaarden? En uitte de hoofdredacteur van het maandblad van de vereniging voor beroepsofficiëren van de Kon. Landmacht-Luchtmacht geen bezwaren tegen het feit dat de instelling van contactcommissies integraal verplicht werd gesteld en dat de commissies werden gereguleerd en geformaliseerd door een keurslijf van dwingende bepalingen, die het informele tot formalisme maken?

Volgens een reporter van 'Salvo' zou ook de voorzitter van de Vereniging Van Dienstplichtige Militairen het niet eens zijn met het plan van de contactcommissies, en wel omdat hij daarin een poging ziet om de belangenbehartiging van de soldaten onder te brengen in bestaande

hiërarchische structuren; hetgeen de onafhankelijkheid van de VVDM aantast. In de 'Nieuwe Linie' van 11 januari zag Andries de Jong geen enkele reden tot juichen. Hij vond het onderwerp van de minister voor de instelling van contactcommissies ontstellend amateuristisch van opzet en zag er weinig heil in, vooral omdat de commissies geen enkele beslissingsbevoegdheid en verantwoordelijkheid van de commandant mogen aantasten; maar ook omdat de directe commandant toch niets aan een bestaande situatie kan doen, vanwege het gebonden zijn aan alle mogelijke voorschriften.

Een kritische kanttekening bij het artikel van De Jong werd gemaakt in het blad van een vereniging van beroepsonderofficiëren en -korporaals ('Mijn Schilt' van 13 febr. 1969). De kerngedachte hiervan wil ik graag tot slot ter overweging aanbieden.

Leerschool voor democratie

Hoewel men inderdaad tot de conclusie kan komen, dat het op wetenschappelijke gronden noodzakelijk is voor een leider om mensen zoveel mogelijk bij de besluitvorming te betrekken, moet toch ook de vraag gesteld worden, of het — juist gezien de structuur van het militair apparaat zoals die zich vandaag de dag in versneld tempo aan het ontwikkelen is — niet beter is om de weg van de geleidelijkheid te betrachten en niet ineens het volle pond te willen hebben. 'Juist daar waar evolutie zich voltrekt, kan overhaasting schaden.'

En dat gevaar voor overhaasting is er niet alleen 'doordat een groot aantal ouderen moeite zal hebben om de contactcommissies echt te aanvaarden. 'De moeilijkheid zal er net zo goed zijn aan de kant van de jongeren en dienstplichtigen. Het is immers de ervaring met gespreksgroepen, vormingsdagen en besprekingen, dat 'het kunnen en willen luisteren naar elkaar een kunst is, die nog maar door weinigen wordt verstaan. Zoals ook geconstateerd kan worden hoe weinig men in de overlegsituatie nog geneigd is om te komen tot een reëel compromis, dat het anders-zijn van de anderen en het anders-denken-van-de anderen honoreert.'

Het zou dan ook wel eens kunnen blijken, dat de besprekingen van de contactcommissies voor ieder die er bij betrokken is een belangrijke test zou kunnen zijn voor het niveau van democratisch denken en handelen dat hij (nog niet?) heeft bereikt. De contactcommissies — dus tevens een leerschool voor democratie? 'Maar dan ligt het in het vlak van de vorming. Wat dan weer een nieuw aspect is van een zaak, die wij misschien met grote belangstelling kunnen volgen in zijn ontwikkeling, aldus de schrijver in 'Mijn Schilt'. Bij welke zienswijze wij ons van harte aansluiten.

G. D. DE BOER SR.

BULLITT

Je kunt op meer dan één manier een detective-film maken. Er zijn voorbeelden genoeg die kunnen aantonen dat menig regisseur de psyche niet schuwt, en evenmin het geweld in moeders porceleinkast laat liggen. Temperament, vaart en een dot illusie zijn nodig om een goede 'private-eye-film' te maken, vooropgesteld dat een regisseur voldoende middelen krijgt om zijn werkstuk gemakkelijk te vervaardigen en hij die acteurs en/of actrices krijgt toegewezen die passen in zijn plannen en opzet om tot een niet alleen voor het grote publiek aanvaardbare story te komen.

Recentelijk roulerden in ons land enkele detectivefilms van bijzonder gehalte: Madigan, Coogan's Bluff en The Detective, de laatste nog onlangs op deze plaats besproken. Aan dit lijstje moet worden toegevoegd 'Bullitt' van Peter Yates, een fascinerende rolprent, vol actie, nimmer verslappend en zich als een komeet voortbewegend over het witte doek.

Het is op het eerste gezicht een vrij normale geschiedenis, Bullitt. Trustman en Kleiner, de beide scenarioschrijvers, hebben het aangedurfd om Robert Pike's roman 'Mute Witness' te bewerken. Nimmer een geringe opgave, want een boek laat zich lezen als een boek. Maar Trustman en Kleiner hebben een gelukkige hand gehad van herschrijven en hersituieren. Pike's romanfiguur Clancey wordt nu Bullitt genoemd, de locatie in het boek is verplaatst van New York naar San Francisco en de jacht op de moordenaar vindt nu niet plaats in de havens van New York maar op een vliegveld vol donderend lawaai.

Deze veranderingen zijn echter niet

broer gaat terug het kantoor in, voegt zich bij de gangsters en belt iemand op om te melden dat Ross nog leeft en gevlucht is. Dit allemaal speelt zich af tijdens de presentatie van de acteurs, grimeurs, fotografen, script-girls en wat dies meer zij. Bij elke nieuwe aankondiging weet Yates zijn publiek weer te pakken met een nieuwe scène vol actie.

In San Francisco duikt plotseling een man op, die zich voordoeft als Johnny Ross. Hij moet zich verantwoorden voor zijn aandeel in de 'Organisatie'. Chalmers, een jonge ambitieuze politicus, is van plan om de verklaringen van deze Ross te gebruiken, voornamelijk om zijn eigen zak te spekken en niet in de laatste plaats, om snel carrière te maken. (Een openlijke manier van corrupt politiek bedrijven). Chalmers draagt Frank Bullitt op om Ross twee dagen te bewaken, tot het moment is aangebroken dat de laatste kan worden gehoord.

En eerst nu blijkt dat het superconventionele detective-verhaal met een forse zwaai het raam wordt uitgewooid. De detective c.q. de politieman krijgt nu geen opdracht om een man binnen een aantal uren te arresteren maar hij moet er nu voor zorgen dat 'zijn gangster' niet kan vluchten of door vreemden kan worden gedood.

Ondanks de zware bewaking van Bullitt wordt er toch een aanslag gepleegd op Ross, die ondanks snel ingrijpen in een ziekenhuis, sterft.

Typerend is weer voor de filmstijl van Peter Yates, dat het publiek wezenlijk betrokken raakt bij die operatie in het ziekenhuis. Ross wordt daar geopereerd, de camera 'zoomt in' op de elektronische cardioscope (een machine die de hartslag toont op een soort radarscherm) en het beeld blijft seconden lang gevangen als de 'blieps' op het scherm langzaam zwakker worden en tenslotte helemaal ophouden.

Direct daarna is er weer actie. Bullitt,

die met zijn gevangene is meegeremd, hoort de angstschreeuw van een verpleegster, rent de operatiezaal uit en ziet nog net een glimp van een hollende vent — later omschreven door de angstige verpleegster als een koele man met een moordenaarsblik in zijn ogen.

En hier begint — in het ziekenhuis — de eerste van een serie achtervolgingen. Door een wirwar van gangen, deuren, kamers, trappenhuizen en liften, achtervolgd door Bullitt de vermeende moordenaar van Ross. De jacht is geopend te voet... om direct over te gaan in de jacht per auto.

Bullitt rijdt van het hospitaal naar huis in zijn Mustang (!) — waar haalt een jonge politieman eigenlijk het geld vandaan om zo'n dure Ford te kopen? — en voelt dat-ie gevolgd wordt. Niet alleen hij bemerkt het, ook het publiek gaat rechtop zitten, omklemt de armleuning van de bioscoopstoel en slikt iets weg of licht even zenuwachtig. Zo di-

FILM

storend. Integendeel, Yates weet met deze nieuwe gegevens een zeer krachtig werkstuk af te leveren.

Regisseur Yates (een tot nu toe onbekende Brit, die met zijn eersteling furor maakt in Hollywood) speelt zeer bewust met het publiek; hij is er telkens op uit de spanning bij zijn publiek op te voeren; hij slaagt er voortdurend in het publiek 'warm' te houden en plaatst hoogstzelden een misser.

Het verhaal begint direct. Geen wide-to-wide-screen-scènes van San Francisco, maar direct volop actie. Bij nadere beschouwing is het vrij moeilijk onmiddellijk de plot te ontdekken. In Chicago wordt een stel gangsters er op uit gestuurd om een zekere Johnny Ross te vermoorden. Als ze in zijn kantoor zijn, weet Ross de bende te verdrijven met een rookgranaat en verdwijnt — met hulp van zijn broer — in een auto. De

rect en zo meesterlijk weet Yates zijn camera's in te stellen. De wagens — van Bullitt en van de gangsters — krijgen monsterachtige grilles, ze worden breder gemaakt en krijgen de vormen van panthers klaar om de prooi te bespringen en te verslinden.

De telkens wisselende camera-instellingen, meekijken op het dashboard, inzoomen bij bochten etc. voert langzaam de spanning op. De gangsters voelen zich als jagers die hun prooi zeer makkelijk in de schoot geworpen krijgen, totdat de jager ineens zelf prooi blijkt te zijn. Bullitt weet zijn Mustang zo te manoeuvreren dat hij plotseling als een onruststoker in het tamelijk vredige wereldje van de gangsters terechtkomt. Ontzet zien die in hun achteruitkijkspiegel de wagen van Bullitt opdoemen. Direct daarop spuit de wagen van de gangsters

weg, steeds sneller daveren ze onbekommerd over de zeer heuvelachtige straten van San Francisco, zich niet storend aan andere verkeersdeelnemers.

Verwonderlijk is dat Yates zijn publiek zover durft mee te nemen; terwijl het verhaal nog bij lange na niet is afgelopen, last hij toch een enerverende scène in met twee auto's die elkaar 'belagen'. Deze achtervolgingsrit — niet sneller gefilmd of met andere trucs in elkaar gezet — krijgt zijn climax als Bullitt de wagen van de gangsters in de berm drukt, ze verliezen de macht over het stuur en hun auto botst op — hoe kan het ook anders — een benzinestation. Rest slechts te vermelden: een daverende klap en een metershoge steekvlam. McQueen liet zich voor de opnamen niet vervangen door een stuntman, hij reed als een volleerd coureur zonder blikken of blozen

Maar ook deze Bullitt heeft zijn zwakheden: hij pikt een krant als-ie geen klein geld bij zich heeft. Hij tolt om van de slaap, als zijn assistent hem om negen uur komt wekken, terwijl hij (Bullitt) vier uur geleden naar bed is gegaan.

Yates slaagt er echter in zijn publiek voor een derde maal mee te slepen op het pad van avontuur. Ditmaal komt er geen mechanisch produkt aan te pas, hij legt nu meer het accent op het vuurgevecht, en het uithoudingsvermogen van twee mannen; de ene, die bij herhaling geconfronteerd wordt met aanslagen en moorden van tweederangs burgers, de ander, die de elektrische stoel voor ogen heeft als hij wordt gegrepen en daarom voor zijn leven rent.

Het is werkelijk een adembenedende achtervolging op de startbanen van het vliegveld van San Francisco.

Bij de foto's:

Boven: De jacht op de gangster; wild en wervelend. Bullitt is ze te vlug af.

Geheel linksboven: Steve McQueen; zo losjesweg toch een harde politiemann.

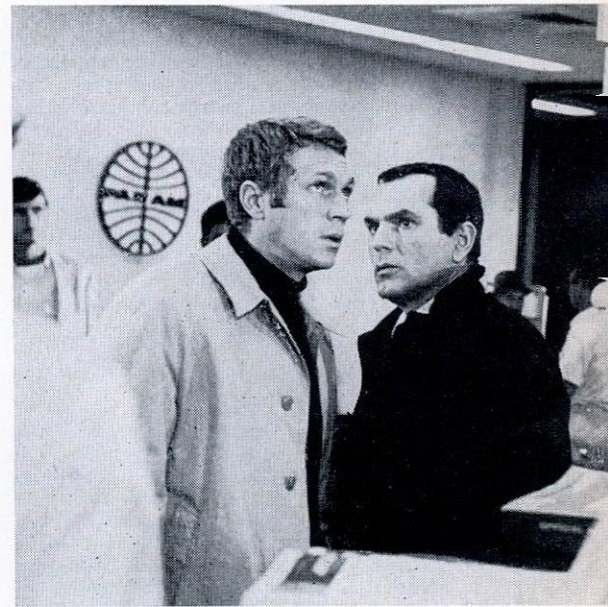
Geheel rechts: Franks Bullitt wacht in de vertrekhal van het vliegveld op zijn tegenstander.

Links: In het (bewaakte) ziekenhuis; afwachten of patiënt-gangster Ross het haalt.

door het heuvelachtige San Francisco.

Voor het eerst ook trekt Bullitt zijn pistool. Voor het eerst ook, schiet hij, dodelijk.

Steve McQueen is een geheide Frank Bullitt, een ongewoon persoon die slechts eenmaal in de film met een keurig wit overhemd met das om verschijnt, maar verder te zien is in een polo-shirt en een flodderig colbertje. McQueen speelt soms te argeloos, weet dan echt met zijn houding geen raad en geeft zijn (zeker aandachtig) gehoor het gevoel dat er 'geschmied' wordt. Maar eens te meer blijkt dat McQueen de typische los-uit-de-pols-agent is die het publiek verwacht. Geen mooi- en duuroer, geen psychologische wauwelaar, maar bedachtzaam, in eerste instantie rechtdoorzee, en verder handelend als een agent met een beetje meer hersens dan normaal.

Yates heeft ook hier en daar wat bittere grapjes gelanceerd. Net niet voldoende voor een glimlach, maar het vermelden waard. Bij een ongeluk met dodelijke afloop, een bordje met 'Snelheid is dodelijk'. Als Chalmers (de corrupte politicus die Bullitt zijn bewakingsopdracht geeft, goed vertolkt door Robert Vaughn, de Man from UNCLE) in zijn taxi wegrijdt, is er een sticker op de achterbumper geplakt met de slagzin: 'Steun uw plaatselijke politie'.

Yates heeft een knap werkstuk afgeleverd. Hij liet de psychologische detective thuis, maar presenteerde er een beetje van minder allooi en met minder pretenties, maar menselijker en echter. McQueen — en hij niet in de laatste plaats — heeft aan deze prestatie zijn steentje bijgedragen.

PETER J. MOREE

Ans Wortel: 'Al vier jaar niet geschilderd'

Ans Wortel (in loop van interview):

'Ik logeerde bij een vriendinnetje, ergens buiten. Zij woonde vreselijk primitief. De dag dat ik wegging, stond ik 's morgens vroeg op. Het was nog hardstikke donker. Door een stomiteit flikkerde er een beeld om, bovenop dat kind. Ik schrok me rot, dorst nauwelijks te vragen of zij pijn had, dacht dat zij morsdood was. Gelukkig viel het uiteindelijk allemaal erg mee. 't Enige wat zij zei, was: 'Joh, maak je niet zo druk. Jij kon er toch ook niks aan doen. Dit gebeurde toch per ongeluk...'

Het kind was zo vaak geslagen dat zij dit, — bij wijze van spreken — nauwelijks als pijn ervaarde. En denk nou alsjeblieft niet, dat dat kind masochistisch was ingesteld of zo. Allemaal flauwekul, dat een vrouw zo gaarne geslagen zou worden. Je wordt zo gemaakt.'

En: 'Ik lees heel weinig. Heb er geen tijd voor. 't Zou nou wel kunnen. Door dat m'n ogen zwakker geworden zijn, ben ik sinds een paar maanden officieel aan-de-bril.'

In — preken en prenten — haar onlangs verschenen boek:

en de Kraai Kwam en hij nam m'n lichte hoofd maar m'n zware mocht ik houden wat ik dáár 'n massel aan had, stel je vóór, je denkt "m'n ogen zijn weg, m'n oren, 't mag geen naam meer hebben" en je duikt in je lijf en je vindt er nog een, 'n beetje zwaar en 'n beetje somber maar blij dat ik ben dat ik dat hoofd nog heb...

Tweede Weteringdwarsstraat, Amsterdam. De buitendeur is gelijk aan de deur van de kamer. De (woon)ruimte doet denken aan een bouwkeet die men al jaren geleden had willen afbreken, maar bestaat in werkelijkheid uit 2 kleine in elkaar overlappende kamertjes, waar in principe door vijf mensen geleefd dient te worden. (Ans Wortel: 'Ik heb drie kinderen. Maar m'n oudste dochter zie ik niet veel. Zij vindt zich zelf te mooi om thuis te komen.') Het licht is slecht, waardoor het werk aan de 'wanden' grotendeel wegvalt. Slechts een klein schilderijtje, dat het gezicht van een kind zowel als een demonisch engeltje kan voorstellen, is redelijk goed te onderscheiden.

Ans Wortel: 'Ik weet niet of je 't gevoel kent, dat je dreigt overspannen te raken. Ik krijg hier soms de zenuwen. Dan valt een asbak om dan een potje inkt, dan een beker melk. Altijd wel iets. Ik heb nu al in vier jaar niet meer geschilderd. Toen ik een tijdje geleden een wandschildering mocht maken voor een school, wist ik me nauwelijks raad. Ruimte om mee te oefenen was er niet. Gelukkig heb ik nog wat op de muren bij mijn zuster thuis kunnen werken... Ik maak alleen nog maar tekeningen en

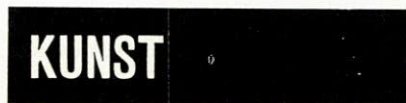
gouaches. Kan hier op een stuk van de tafel. Ik wil experimenteren met glas en beton, en natuurlijk daarbij ook schilderen. De laatste keer kreeg ik van de gemeente 4 kleine kamertjes aangeboden. Heb er anderhalf uur voor op Volkshuisvesting gezeten. Toen ik zei, dat ik het niet deed, keken ze mij aan alsof ik DE kans van mijn leven had verspeeld. Ik weet...'

Een een schoollokaal?

Ans Wortel: 't Rotte is dat ik geen verpleegstertje of liefje thuis heb, die thuis voor alles zorgt. Ik ben in de allereerste plaats huisvrouw, vergeet dat niet. Als ik ergens in de stad in een school een tof atelier heb, prachtig!, maar hoe en wat dan met de kinderen?'

Je wordt er wanhopig onder?

Ans Wortel: 'Ligt eraan. De ene keer meer dan de andere keer. De laatste maanden ben ik het inderdaad weer goed zat. Niet zo dat ik er teveel slaaptabletten door zou innemen, maar gewoon zat, moedeloos. Of je dan liever dood wilt, op sommige momenten?'

Moet je luisteren: Ik was nog maar een kind toen ik zoiets eens tegen mijn vader zei. Hij pakte mij beet, drukte de slang in mijn mond en zette de gaskraan open. Als ik zo graag dood wilde, kon dat. Ik heb me rot gevochten om die slang uit mijn mond te krijgen...'

Hoe ben je tot dat PREKEN in je nieuwe boek gekomen?

Ans Wortel: 'Ten eerste 'loopt' 't lekker met -prenten-. Of niet? Maar dat was niet het belangrijkste. Een paar jaar geleden zou ik een tv-programma maken met Kees van Iersel over allerlei menselijke facetten en levenskwesaties. Ik had toen een heleboel manieren verzonnen hoe je zelfmoord zou kunnen plegen, maar zodanig uitgewerkt dat het steeds net niet gebeurde. Op een gegeven moment zag je — bij voorbeeld — een flat, kwakje op het asfalt, figuur treedt uit kwakje en leeft, of: man rent op de tram af, springt er bijna onder, bedenkt zich, geeft toch maar de voorkeur aan vluchtheuvel, of: man springt in het water, verdrinkt bijna, ziet dan de brug en trekt zich op. Het programma is niet doorgegaan. Men vond het te tendentius.'

In je werk hebben vele figuren iets misvormds. 't Is allemaal nogal triest, hoewel ik niet zou willen beweren dat je uitsluitend met de verwording of de dood bezig bent...'

Ans Wortel: 'Triest? Ja, jesus nog aan toe, vind je het gek? Zijn wij dan zo geweldig als mens? De eerste de beste steen is al duizenden jaren ouder...! en dan al die pretenties! Hoe durven we... De dood houdt mij wel bezig, maar ik ben er heus niet constant bij betrokken. Kijk wel uit, zo lekker is 't niet om ZEKER te weten dat je op een gegeven moment alleen in een kamertje ligt te sterven...'

Nu je gedichten ook in boekvorm zijn verschenen, voel je je dichteres?

Ans Wortel: 'Ben je gek! Is er één of andere criticus die het poëzie wil noemen, voor mij mag 't. Zinnige dingen zeggen over gedichten moet je van mij echt niet verwachten. Ik schrijf al versjes vanaf mijn vijftiende jaar. Waarom? Weet ik niet. De ander drinkt, of gebruikt misschien bepaalde middeltjes. Ik weet ook niet precies waarom ik die versjes in mijn schilderijen en tekeningen ben gaan verwerken. Ze horen er gewoon in. Meestal schrijf ik ze wanneer ik een tekening af heb. Poëzie? Ja, misschien zegt iemand het wel.'

Wat vind je van kritiek?

Ans Wortel: 'Die is nooit objectief. Begrijp ik wel. Kan mij best voorstellen dat een criticus ook wel eens de pest erin heeft. Ruzie met zijn vrouw, pijn in z'n buik, een kater, of wat ook. Mij zelf doet kritiek niets. 't Klinkt vermoedelijk erg arrogant, maar 't kan mij niets schelen. Als ik maar kan werken, dat is voor mij alleen belangrijk.'

DICK ZAAL

Ramsey houdt Greaves langs de lijn

Ze zijn Jimmy nog niet vergeten. Bij Chelsea noemen ze nog met ontzag zijn naam. Jimmy Greaves, reeds 28 jaar, enige jaren geleden 'Englands wonderboy' wordt nog als één van de Chelsea-jongens gezien.

Maar Jimmy speelt al jaren niet meer voor Chelsea. Tottenham Hotspur, in Londen ernstige concurrent van Chelsea, trok Greaves na zijn mislukte Italiaans avontuur aan. Op het vollemaansgezicht van Chelsea's eerste directeur mr. Withey verschijnt een hemelse glimlach als ik met hem over Jimmy Greaves begin. Vol overgave ratelt Withey, terwijl hij in zijn enthousiasme vice-president Mears in het gesprek betreft:

'Jimmy is verreweg het grootste talent geweest, dat wij ooit ontdekt hebben.

We pikten hem van een klein clubje — Richmond — weg. Een van onze scouts zag de kleine rechtsbinnen in een schoolwedstrijd. Je haalde hem er zo uit. Hij had talent te over. Het contract dat we hem als vijftienjarige voorlegden was snel getekend. Jimmy werd 'one of us'.

Op Stamford Bridge is het doodstil. Er wordt nog niet getraind. Een dag na de interland Engeland-Frankrijk, die in een grootse 5-0-overwinning voor het team van manager Ramsey is geëindigd, zijn slechts enige terreinknechten aan de slag. Bedrijvigheid wel in de directie-keet. Withey: 'Bekijk deze foto nou eens. Dit is Greaves toen hij kwam. En hier het vertrek van hem naar Italië. Ik wist dat hij met pijn in het hart vertrok. Maar AC Milan bracht de lires bij ons met scheepsladingen binnen. Ach en dan moet je zakelijk zijn.'

In de portrettengalerij van Chelsea's allergrootsten domineert Greaves. In allerlei standen hangt hij afgebeeld in de kamer waar de huidige directie van Chelsea dubt over de vele problemen. Want Chelsea wil er best voor uitkomen dat het Greaves weer graag in de gelederen zou inlijven.

Withey nogmaals: 'Nog steeds is Jimmy mijn favoriet. Op het ogenblik steekt hij in een geweldige vorm. Alleen coach Ramsey is daar niet zo van overtuigd.'

Keer op keer passeert hij Greaves voor de nationale ploeg. De reden? Ramsey zegt dat hij Greaves te oud vindt. Maar insiders weten beter; 'Ramsey moet Greaves niet. Die twee weten iets teveel van elkaar.'

In Engeland staat de sportpers de laatste weken op de achterste benen. Zeer lang reeds voert het puikje van de Engelse journalisten een hevige strijd met Sir Alf Ramsey. Ramsey, na het behalen van de wereldtitel in 1966, door hare majesteit zelf tot Sir benoemd, lapt die vlamdende artikelen van al die coryfeeën aan zijn laars. Ramsey luistert niet naar de dwingende roep van allen: 'Haal Greaves terug in de nationale ploeg.' Alleen met hem kun je een winnend elftal formeren.'

Maar Sir Alf Ramsey zwijgt. Nog steeds ziet hij de topscorer van de Engelse league over het hoofd. Wat denkt Withey daarvan.

Pers kritisch

'Die grote overwinning op Frankrijk, behaald met nieuwe spelers, is voor Ramsey natuurlijk goud waard. Maar opnieuw was de pers kritisch en terecht. Want dit Franse elftal presteerde nauwelijks iets. Nee, Ramsey moet verder kijken. Hij moet denken aan Mexico wanneer daar in 1970 de wereldtitel verdeeld moet worden. Volgens velen is Greaves nog niet te oud. Hij zou, met Bobby Charlton, een goed koppel kunnen vormen.'

Brian Glanville, een van Englands meest bekwame en meest gewaardeerde sportjournalisten, vertelde me: 'Het is Ramsey naar de kop gestegen. In 1966 werd Engeland wereldkampioen. Een geweldige prestatie zonder meer. Maar we hadden toch alle geluk van de wereld. Zo goed speelden we nu ook weer niet. Maar Ramsey wapperde alle aanmerkingen op zijn beleid weg. De man wil gewoon niet naar anderen luisteren. Datzelfde gebeurt nu met Greaves. Toen hem gevraagd werd, waarom hij Greaves zo lang buiten de ploeg hield antwoordde Ramsey: 'Jimmy is teveel op leeftijd. Ik heb niets meer aan hem. En dan moet je je bedenken dat Ramsey met Bobby Charlton wel lang is doorgegaan. En die is nota bene nog twee jaar ouder dan Greaves.'

Voorlopig staat Greaves nog buitenspel. Nee, het ziet er niet naar uit dat hij op korte termijn zijn 57ste interland speelt. Glanville tot slot: 'Als Ramsey Greaves pakt, betekent dit dat hij toch bakzeil heeft moeten halen. Maar dat zie ik niet. Ramsey heeft een hekel aan Greaves. Er is iets gebeurd tussen die twee. Wat? Het juiste weet niemand. We zijn al jaren aan het wroeten om dat uit te vissen. Het ware zal nooit aan de oppervlakte komen. Want ook Greaves zwijgt als het graf.'

WIM JESSE

SPORT

Aan de auto herken je de eigenaar

Elke zaterdag stapt de kleine al bijna kale man naar buiten, gevolgd door een peleton zonen en dochters. In alle rechterhanden kan je een poetsdoekje ontwaren, op elke drie mensen heeft er één een potje poetsmiddel. Gedurende ettelijke uren is deze ploeg dan bezig met het reinigen van een eenvoudig consumptiegoed: een auto. Zeg het niet tegen één van de vinnige poetsers dat hij een massaproduct staat te vertroetelen, hij zal zonder twijfel kwaad worden.

Elke vrijdag rijdt de vertegenwoordiger zijn danig bevuilde auto door een gang van waterspuiten, draaiende borstels, zwiepende shampoostralen, roterende droogdoeken, na een bedrag in harde munt in de daarvoor bestemde gleuven te hebben gedeponeerd.

Overeenkomst tussen beide autobezitters: ze maken allebei hun auto schoon. Verschil: ze maken voor hun eigen idee iets geheel anders schoon. Het is het wat merkwaardige verschil tussen gebruiks- en luxe-artikel. Vreemd omdat er in de twee gevallen heel goed sprake kan zijn van een en hetzelfde type auto.

De manier waarop de eigenaar zijn auto ziet is afhankelijk van een reeks factoren, meestal economische, sociologische en psychologische. Het oude verhaal van 'het is maar door welke bril je het ziet', gaat weer op. Behalve de

kleur van de glazen worden ook andere auto-facetten bepaald door genoemde factoren, waarvan we dan de psychologische verreweg de voornaamste mogen noemen.

Autokeuze en karakter. Het mag in het begin vreemd lijken verband te leggen tussen deze twee zaken, het is het geenszins. En om dat aan te tonen benutten we een alom beproefd en bovendien aardig trucje: voorbeelden. Natuurlijk is er een evidente binding tussen karakter en autokeuze in de hoge prijsklasse, een snob rijdt nog steeds in een Rolls Royce, of, als hij zichzelf een heel klein beetje sportiviteit toedicht, in een Bentley. Wil de snob alleen maar hard rijden dan koopt hij een Jaguar. Bovendien mag hij dan zelf rijden, iets wat met name in een Rolls nogal merkwaardig kan staan.

Het image dat Rolls Royce en Bentley hebben opgebouwd is uniek, waarheden en fabeltjes hebben zich vermengd tot een apart soort waas die de beide merken omgeeft. Geen autojournalist zal het in zijn zotte kop halen een Rolls Royce te gaan testen. Hij zou niet eens een model krijgen voor zulke inferieure doeleinden.

Nee, een Rolls is perfect, ook als hij dat niet is. Toen de schrijver Jerzy Kosinski zich bij een Bentley-man beklaagde over het feit dat zijn Bentley bij

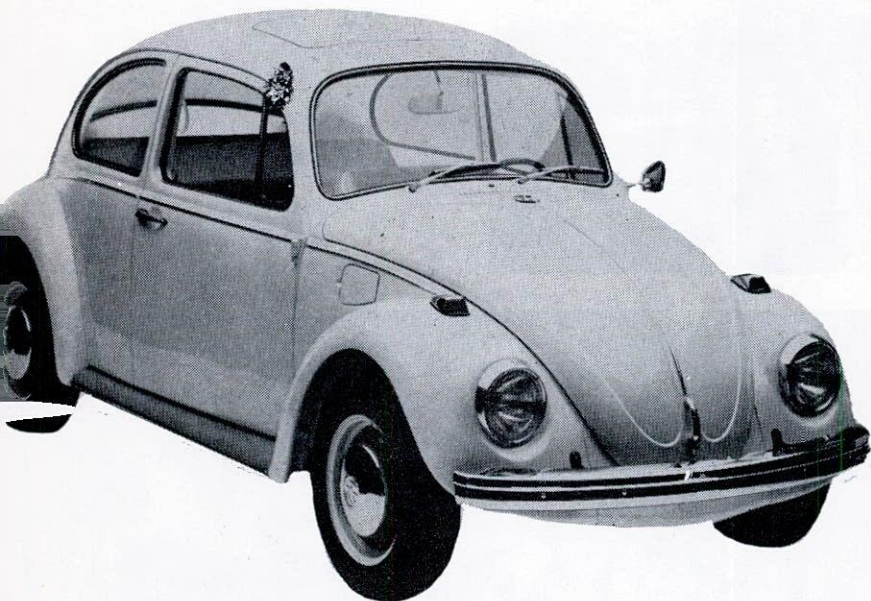
snelheden boven de honderd kilometer per uur als een dweil over de weg ging, antwoordde de ijzige statussymbolenverkoper: 'Wie heeft er dan ook haast in een Bentley?'

Maar goed, het bovenstaande alineaatje mag u tussen haakjes zetten, het is een intermezzo, het gaat over auto's die behalve met karakter een heleboel met economische mogelijkheden te maken hebben. En we zouden juist die andere kanten wat zuiverder bekijken. Daarvoor, over naar de lage prijsklassen. Dat wil zeggen, om en nabij de vijf mille. Een redelijke selectie uit die klasse: Austin 850, Citroën 2CV, DAF 33, Fiat 850, Ford Escort, Honda N 600, NSU Prinz 4L, Opel Kadett, Renault 4, Scaldia, Simca 1000, Skoda 1000 MB en de Volkswagen 1300.

De mini-rijders

'Doosje,' zegt de mini-rijder met iets van intense bewondering, als hij over zijn Austin of Morris 850 praat. Hij is zonder twijfel een man met karakter. Hij wil een massaproduct dat als zodanig toch eigenlijk niet herkenbaar is. Hij rijdt graag sportief, ragt door bochten, manipuleert met zijn pookje, zit lekker ver achteruit. De mini-rijder heeft zonder meer lol in het rijden, hij heeft een mentale leeftijd van om en nabij de twintig, ook al is hij vijftig. Hij rijdt

VOLKSWAGEN

graag door de stad, geeft meestal anderen graag de indruk in een opgevoerde versie te rijden, en is modern gekleed. Issigonis 'doosje' heeft 'n eigen publiek, dat slechts in zeer kleine getale overgaat naar Honda's hoge-toeren-doojsjes, kleiner, iets goedkoper, maar toch uitsluitend voor lieden die behalve mentaal ook fysiek jong zijn. Het is gek, maar de Honda-doojsjes hebben meer dat de Britse mini's het image van snel vervaardigde massaprodukten, zij het zeer deskundig vervaardigd. In feite wel verbonden met de doosjes-rijders zijn

'De mijn-auto-is-niets-te-do-rijders'

Inderdaad, de fervente lelijke-eendbestuurders en Renault-4-bezitters hebben nog altijd een wat vreemde, ietwat artistieke nevel om zich heen. Ze laden hun auto soms vol met de gekste dingen, en eisen dat ook van hun vervoermiddel. Ze zijn op gemak en rust, maar toch ook wel een beetje op gein gesteld. Hoeveel eendjes zijn niet op dolle wijze beschilderd? Enigszins bij elkaar te vegen zijn

De robuuste-auto rijders

Ze hebben iets weg van tankcommandanten, de chauffeurs van Scaldia's en Skoda's. Auto's zonder poespas, aangeschaft door lieden zonder artistieke of sportieve pretenties. 'Een ijzersterk vervoermiddel en verder niks geen gedoe',

DAF

dat zei een Scaldia-rijder op de RAI. En het is waar.

De DAF-rijders

Bij de goedkoopste DAF zijn de rijders meestal mensen die willen autorijden, daar niet in de eerste plaats plezier in zien, maar een noodzaak. Dus: zoveel mogelijk gemak. Lange tijd heeft DAF geworsteld met het ouwe-wijven-image, dat de 33 nog steeds achtervolgt. Bij de 55 is dat wel anders, maar eigenlijk pas sinds kort.

De massa-produktrijsers

Bij de Ford Escort, de Opel Kadett en de Volkswagen is niets gedaan om de

wagen het image van een op harde Amerikaanse wijze vervaardigd consumptiegoed te ontnemen. Je moet een bepaalde mentaliteit hebben om dan toch in zo'n wagen te rijden, of je moet dat image niet zien. In het eerste geval heb je te maken met het slag mensen dat een huiskamer bezit die zich in niets onderscheidt van al die andere Hollandse huiskamers. Eerlijk gezegd, ze vinden het best zolang hun wagen rijdt. Artistiek verantwoorde vormgeving? Wat is dat?

Blijven over de NSU, de Fiat en de Simca. NSU heeft een min of meer vaste kopersgroep die de technische kant van de auto erg interesseert, min of meer perfectionisten, die in goedkope maar toch gave wagens willen rijden. Dat tref je niet bij Fiat. Fiat dat er zo knap in

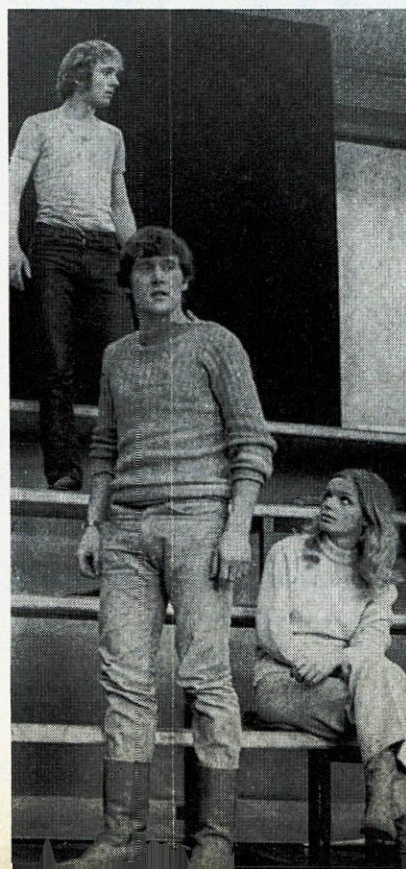
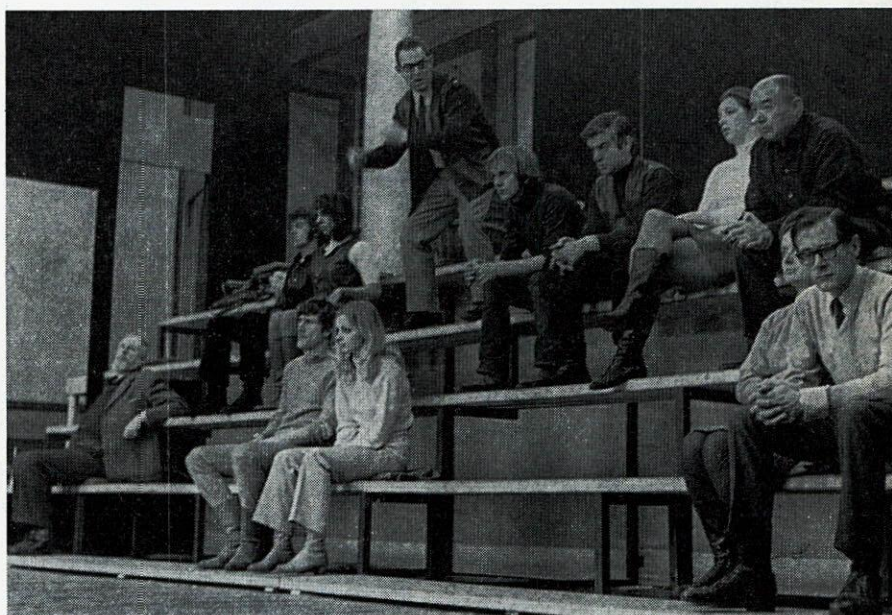
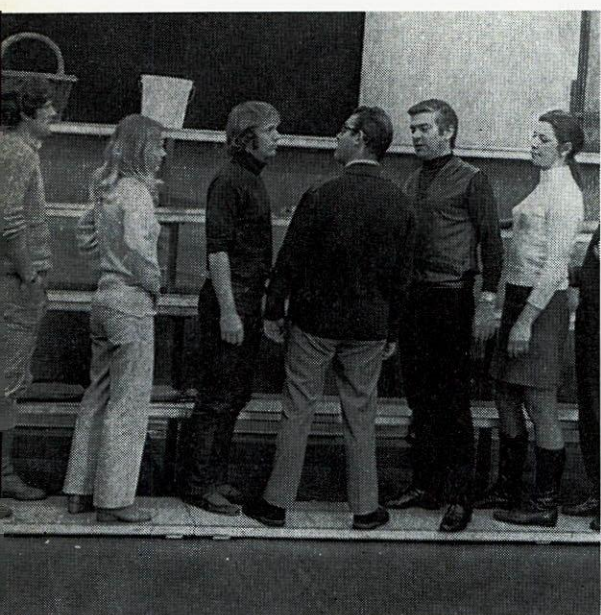
ROLLS ROYCE

geslaagd is evenals Austin en Morris om dat massaproduct-image weg te werken. 'Iets goedkops, waarvan je er wel veel ziet, maar die je dan niet opvalt.' Simca tenslotte, is voor de man die het wat Franse dat sommige auto's hebben graag aan zijn massaproduct ziet gekoppeld om er toch een wat exclusief kleurtje aan te geven.

Zo, een hele opsomming min of meer nonchalant geformuleerde motiveringen. U kunt ze bestrijden, dat zal zeker gebeuren als u in een Escort rijdt. U kunt ze onderschrijven. Dat zal zeker zo zijn als u een mini bezit. U kunt zich eraan ergeren. Wat mogelijk is als u nog geen auto hebt. U kunt zich er helemaal niets van aantrekken. Wat mogelijk is als u geen auto wil hebben. Maar bedenkt wel dat ook een fietser een image heeft.

KAREL HUBERT

AJAX- FEIJENOORD OP HET TONEEL

*Toneelgroep 'Centrum'
bracht
op 7 maart de
première van het
toneelstuk Ajax-
Feijenoord.
Tom Weerheyn bezocht
de groep tijdens
een van de repetities.*